

Kwartiermaken: van de bank naar het veld

Van segregatie naar inclusie en de relatie met beschut wonen



Peter Dierinck

Psychiatrisch Centrum Gent-Sleidinge afdeling rehab

Afdeling voor - Psychisch kwetsbaar en dakloos

Afdeling voor chronische patiënten (psychotisch, beperkte intelligentie, geen introspectie)

Restgroep in het klassiek psychiatrisch model

Vzw Psyche:

project kwartiermaken voor Vlaanderen

De term kwartiermaken en soorten van kwartiermaken

Kwartiermaker is van oorsprong een **militaire term voor troepen die vooruit worden gestuurd om voorbereidingen te treffen voordat de rest van de militairen arriveert**. In overdrachtelijke zin: iemand die belast is met de voorbereiding, de organisatie van iets geheel nieuws; voorloper, wegbereider.

Soorten kwartiermaken

1/ kwartiermakend hulpverlener

2/ kwartiermaker

wijkgericht kwartiermaker

Relatie psychische kwetsbaarheid en kwartiermaken

Iemand met psychische kwetsbaarheid ervaart een vervreemding

1/tegenover zichzelf/gevoel verlies van eigen regie en controle over zichzelf

2/ten opzichte van de omgeving. Door onvermogen aan anderen uit te leggen wat er aan de hand is en ook onbegrip vanuit de omgeving.

Het kwartiermaken zal vooral inzetten op die tweede vervreemding

Kwartiermaken in
beperkte zin...
voor mensen
met een
psychiatrische
achtergrond

Kwartiermakers en kwartiermakende hulpverleners

1/willen gastvrije plaatsen
vinden/ondersteunen/creëren

2/op vlak van werk, vrije tijd, woonst en opleiding

3/in een niet ggz omgeving

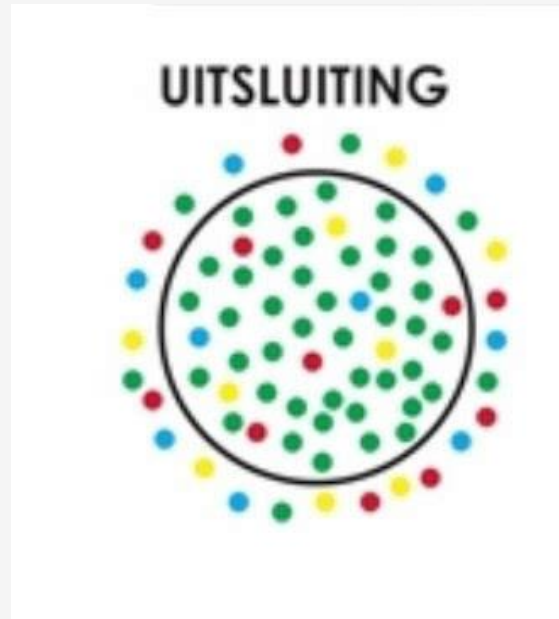
4/voor en met mensen die het gevoel hebben dat
ze worden uitgesloten,

5/uitgesloten omwille van hun psychische
kwetsbaarheid en/of diagnostische labels.

Vertrekpunt voor het kwartiermaken: uitsluiting

Kwartiermakers vertrekken in hun begeleiding vanuit de uitsluiting of gevoel van uitsluiting dat ervaren wordt door degenen die ze begeleiden.

(De begeleiding vertrekt dus niet vanuit het idee van anderen dat mensen moeten geactiveerd worden om erbij te horen. Niet als antwoord op de vraag "vertel eens hoe je psychotische mensen die negatieve symptomen hebben terug activeren?")



Epistemische onrechtvaardigheid

kennis, rechtvaardigheid en macht (Miranda Fricker)

1. Getuigenis onrechtvaardigheid

Degene die iets zegt wordt omwille van zijn geslacht, huidskleur, handicap, positie... minder geloofd

(voorbeelden mannelijke leraars worden meer ernstig genomen dan vrouwen.,

familielid werd niet beluisterd tot..., het legitimeren van iemand...)

2. Hermeneutische onrechtvaardigheid

Een individu of groep heeft geen woorden om de eigen ervaringen te beschrijven of degene die luistert heeft onvoldoende gedeelde ervaringen met de spreker en daardoor is er een gat tussen de spreker en de luisteraar. (zie ook Leni Van Goidsenhoven)

Doortje Kal heeft het over "strijdigheid": "Het gaat om een ervaring die door de betrokken persoon die anders is (ofwel zich als anders ervaart) niet kan worden besproken in algemeen verstaanbare of erkende termen. Dat plaatst de betrokkene in een positie van sprakeloosheid en daarmee van isolement"

Kwartiermaken heeft presentie als basishouding

“Pas als je met iemand bent, kan je er voor iemand zijn”

Visie van kwartiermaken sluit aan bij herstel

Het uitbouwen van een zinvol leven met of zonder een psychiatrische problematiek

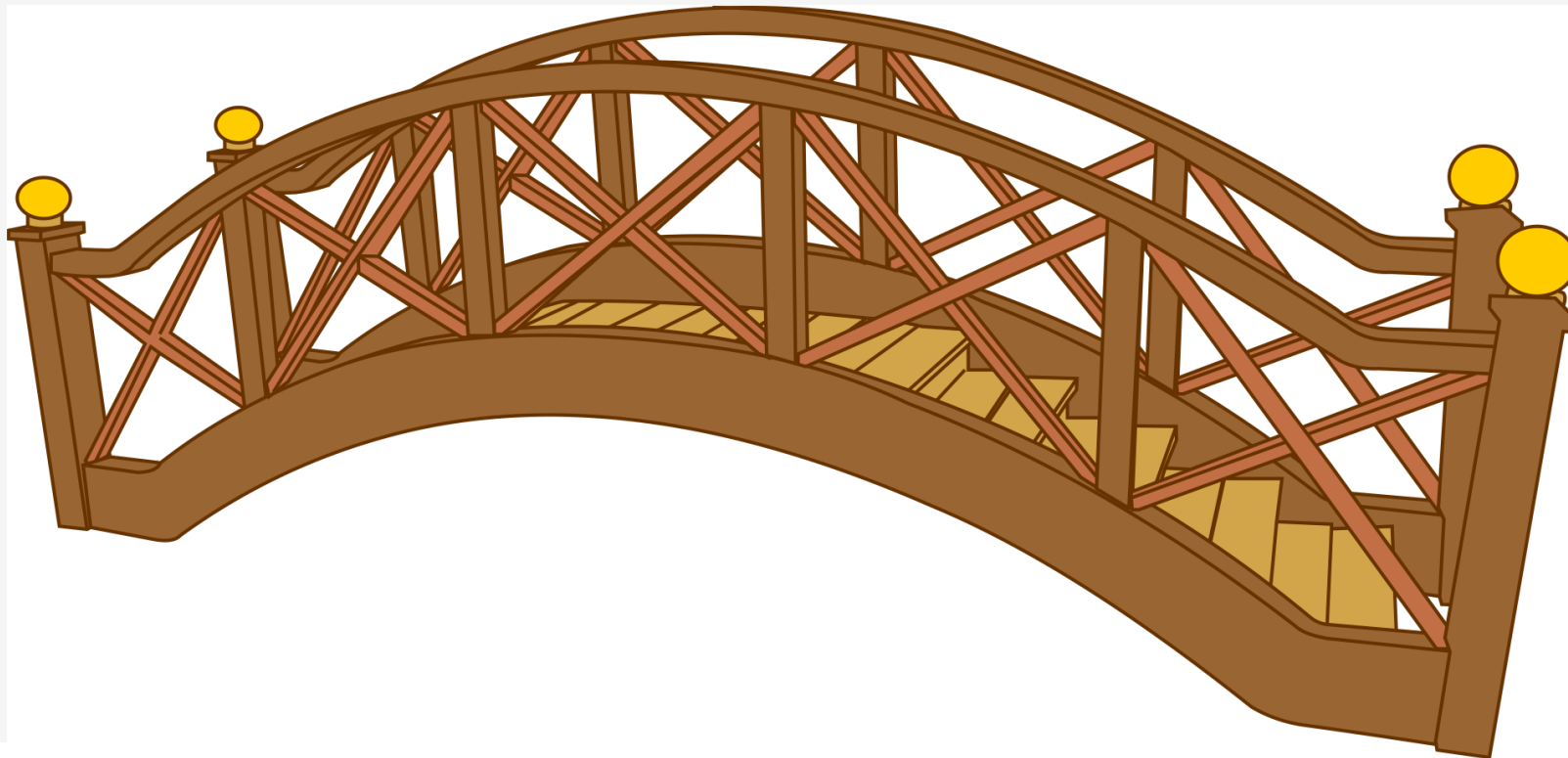


Het omarmen van kwetsbaarheid en imperfectie (Kintsugi)

Brug tussen geestelijke gezondheidszorg en welzijn in de wijk

Psychiatrische
instelling

Beschut wonen
mobilteam



De wijk

Wijkgericht
kwartiermaken

Functie van de wijkgerichte kwartiermaker

Een brugfiguur tussen de wijk en geestelijke gezondheidszorg. Is dus heel erg aanwezig in de wijk en door vele mensen gekend als aanspreekpunt. Het is de missing link tussen de geestelijke gezondheidszorg en het sociale werk. Klemtoon op verslaving en vereenzaming/suicide. Alles in samenwerking met partners in de wijk.

Oprichten van een wijkatelier psychische kwetsbaarheid: partners in de wijk, ook niet ggz, die samen komen rond psychische kwetsbaarheid. Eventueel een wijkanalyse kunnen doen en werkpunten op zetten. Belangrijk dat de partners elkaar goed leren kennen waardoor ze gemakkelijk mensen naar elkaar kunnen toe leiden indien nodig.

Opzetten/ondersteunen van activiteiten die verband houden met psychische kwetsbaarheid zoals een verhalenparcours, gedichtenparcours, levende bibliotheek

Ondersteuning bieden aan organisaties in verband met het creëren en onderhouden van gastvrijheid op die plaatsen. Coaching op die plaatsen en expertise vanuit de ggz binnen brengen in het sociale werk.

Psychoeducatie voor de brede bevolking in verband met kwetsbaarheid en veerkracht

Mogelijke klemtonen

Outreaching werk naar mensen die nog geen hulp hebben op vlak van psychische kwetsbaarheid en dan deze mensen toe leiden naar de geschikte hulp. Interessant is dat deze functie gekoppeld wordt aan mobilteam waardoor ook feedback aan psychiater kan gevraagd worden.

Het begeleiden van een Multilogem

Dit is een ervaringsgerichte gespreksgroep van een 8-tal mensen die vier keer samen komen en met elkaar praten op gelijkwaardige manier. Daar zijn zowel hulpverleners, mensen met psychische kwetsbaarheid, familieleden van mensen met psychische kwetsbaarheid, buurtbewoners... bij betrokken. Er is de mogelijkheid om de groep te laten starten vanuit "vrijwilligerswerk" of mantelzorg". Het idee is dat je niet discussieert met elkaar omdat de ervaringen van iedereen anders zijn. Het is belangrijk naar elkaar te luisteren en te ontdekken dat het verschil tussen elkaar vooral rijk en boeiend kan zijn.

Frauke Dobbertin (wijkgericht kwartiermaken in Deurne Noord [20230606_125520.mp4](#)

Kwartiermaken en kwartiermakend hulpverlener naargelang vertrekpunt

	kwartiermaken	Kwartiermakend hulpverleners
Vanuit psychiatrische instelling	Hoe verhoudt de instelling zich tot de omgeving van de instelling?	Individuele begeleiding in functie van inclusie op vlak van belangrijke derden, en/of op vlak van woonst, en/of op vlak van werk en/of op vlak van vrije tijd in de leefomgeving van de patient. Dus outreachend werken... <i>Hopelijk niet door hen systematisch naar een dagactiviteitencentrum voor mensen met psychische kwetsbaarheid sturen</i>
Vanuit beschut wonen in groep	Hoe verhoudt het beschutwonen-huis zich tot de straat/wijk/dorp?	
Vanuit mobilteam	Ondersteunen van organisaties en hun medewerkers in de wijken binnen de regio waar het team werkzaam is zodat deze organisaties mensen met een psychische kwetsbaarheid kunnen ontvangen	
Vanuit de wijk/wijkgericht kwartiermaken	Ondersteunen van organisaties en hun medewerkers in een wijk/dorp zodat deze mensen met een psychische kwetsbaarheid kunnen ontvangen	

Beschut wonen: terugblik

Jaren 90. Groepswoningen in eigen beheer van de organisatie. Voor mensen met een complexe psychische kwetsbaarheid is het de enige mogelijkheid om via zorgcontinuïteit het psychiatrisch centrum te verlaten (behalve PVT)

Sommigen, mensen met verslavingsproblematiek worden geweigerd

Voor sommigen een goede oplossing

Mensen die de weg naar beschut wonen volgden omdat er geen mogelijkheid was ervaren het als een verlengstuk van de psychiatrie.

Verandering doordat men vanuit beschut wonen ook gaat inzetten op individueel wonen en niet langer meer enkel op samenwonen. Men blijft echter wel vanuit de organisatie seriëel denken. De individuele woningen worden enkel toegankelijk als men eerst in een groepswoning is geweest. De individuele plaatsen zijn zo beperkt en zo gegeerd dat men het eigen groepswoonstpubliek de eerste kans wil geven. Stilaan wordt wel het therapeutisch denken achter de seriële redenering verlaten. Het idee dat men mensen in groep kan trainen opdat men beter voorbereid individueel zou kunnen wonen is een illusie.

Vanuit rehab experimenteren we toch met casemanagement om andere vormen van wonen zoals zelfstandig wonen mogelijk te maken. Eigenlijk vooroplopen op thuisbegeleiding

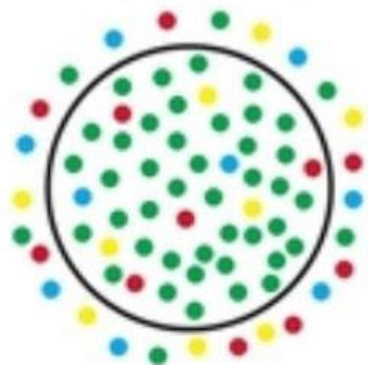
Rond 2000. Psychiatrische thuisbegeleidingen en dan ook de komst van de mobilteams vanaf 2012 lijkt het belang van zo veel mogelijk thuis te kunnen blijven wonen, in de eigen gekozen constellatie te bevestigen. Dus niet enkel meer groepswonen maar ook individueel wonen.

Het niet meer in eigen beheer hebben van individuele woningen.

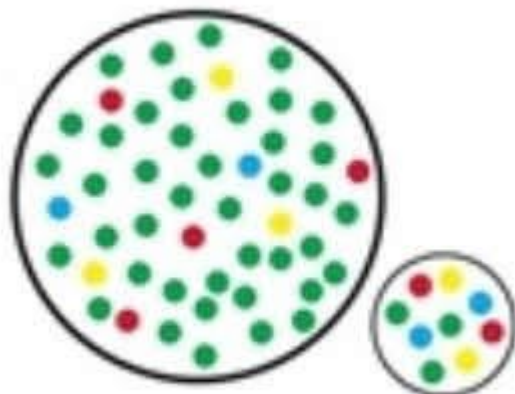
Het meer naar elkaar toekomen van wat mobilteams doen van wat begeleiding beschut wonen doet.

inzet personeel beschut wonen als het over activering gaat...

UITSLUITING



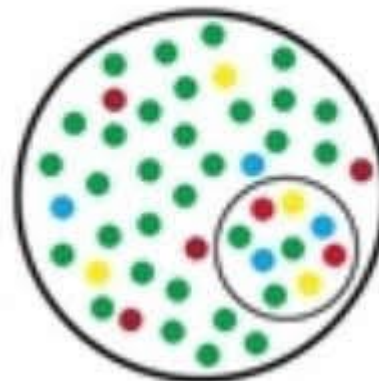
SEGREGATIE



Een eigen terrein, namelijk een activiteitscentrum voor mensen met psychische kwetsbaarheid (peer group).

Begeleiders zijn activiteitbegeleiders en groepsprocesbegeleiders van de eigen groep

INTEGRATIE

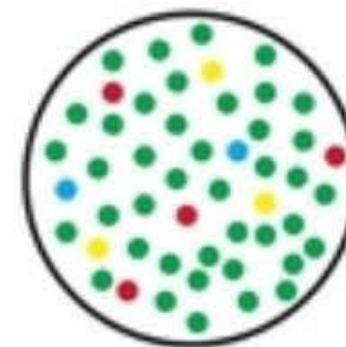


Activiteit georganiseerd met de peer group binnen de wijk of een wijkcentrum

Begeleiders zijn activiteitenbegeleiders en groepsprocesbegeleiders van de eigen groep (op een apart tijdstip of in een ander lokaal)

Overleg met andere organisaties

INCLUSIE



Activiteit in de wijk of wijkcentrum

Begeleiders werken samen met begeleiders van andere organisaties in de groepsprocessen om mensen uit eigen groep mee aan boord te houden in de wijk.

Nadruk op samenwerking met andere partners

Structureel te zetten stappen...

1/ Op zeer lokaal niveau contact zoeken met partners die buiten het veld van de geestelijke gezondheidszorg werken: **contact met lokale bestuur**

sociale partners in de wijk,

vooral met diensten die voor de stad/gemeente werken.

2/ Uitleg geven over de manier waarop kwartiermakend kan worden samengewerkt.

Inclusie door verbinding staat voorop

Eigen personeel beschut wonen brengt waar nodig in de wijk ondersteuning en expertise binnen als het gaat over geestelijke gezondheidszorg

3/ Werken op het terrein van de partner. (Voorbeeld: samenwerking kringloopwinkel: van integratie naar inclusie). Of op zijn minst het eigen ggz-terrein openstellen voor buurtbewoners (dit is omgekeerde integratie)

4/ opleiding en begeleiding (vorming en intervisie) voorzien van het personeel in deze nieuwe taken. Vooral ivm samenwerken/communicatie met partners die niet-ggz zijn.



Eigenschappen van kwartiermaken(1)

(handboek kwartiermaken p. 61-68)

Empathie: nieuwsgierig zijn naar het verschil met de ander (in tegenstelling tot sympathie waar men uit is op het zoeken van wat gelijk is aan de ander)

Diplomaat: onverstoortbaar, koelbloedig en kalm

De tragiek eigen aan het werk schrikt niet af: kunnen omgaan met rouw en verlies

Spreekt in het voorwaardelijke: "misschien", "mogelijks"

Niet de behoefte om gelijk te krijgen maar openen van keuzemogelijkheden bij anderen

Nieuwsgierigheid

Belang hechten aan het informele (weg van machtsrelaties)

Mensen zijn uit zichzelf gastvrij maar een aantal drempels moeten soms weggenomen worden. "Gastvrijheid" moet soms gestructureerd worden



Eigenschappen van kwartiermaken (2)

Emoties van anderen kunnen herbergen, ook deze van buurtbewoners.

Weerstand omhelzen, niet er tegen ingaan. Kritiek zien als een bron van energie

Willen werken in een argwanende omgeving

Sprezzatura/humor

Belangeloosheid als kracht om te streven naar het algemeen belang: een betere wereld voor iedereen

De naar buiten gerichte blik

Meer vragen?

peter.dierinck@psyche.be

